

جمعہ - ۱ نومبر

جلد : ۸

دردنجی سنہ — نومبر ۱۹۸۹

ادارہ خانہ :

باب عالی جادہ سندھ اقدام
پوردی پانڈہ کی بنادہ
خصوصی دائرہ

صاحب و مدیری
محمد مسیح

مجلہ مجموعہ

آبونہ شرائطی : سنہ لکی ۲۵۰،
آلتی آیلنی ۱۲۵، فوق العادہ
نسخہ لرایچون ۳۰۰ و ۵۰۰
غروشدہ .

مجموعہ مزہیئت تنجہ طبعی تنسیب
ایدلہین اثرلر اعادہ ایدلر

هر آيلك برنجی داره بشمی کوندری مبقار ، علمی ، ادبی ، اقتصادی ، صرئی مجموعہ در .

برآبومه قورويان چيچکه

- لامارتن -

خاطر لا پورم، لکسز و فېر تېز ساهسته قوشېدېم
بر جنوب ملکې واری. اونک قوېل ساحلېرې
چرچېوله یېن آغاچلرک آتنده کوکمه، ایلېق
برهوانک کنیردېکی قوغلرې دوله وورددم.
هیچ بر قېینک دور دور مادی بر دیکر،
ماوېلکې افقره دوغو یایار ویا پرام یاپوردمش
کېی دونان پورتاقالر، وقت وقت باشدن
آشانی بهارلری دوکرلرې. چنلردن دومان
پوکله یکنی کورددم.

سن، زمانه یقېلمش بر معید سستونک
دینده یو یو پوردک. نوچکک روز کارده افغانان
یایراقلری او ستونه برچلنک اوریور، اونک
ساده جه چېه سنی بهزه پوردی.

کوزله لکې سیر ایدمک بر کوزله قازیشلار.
شایدن کونلرجه بر خرابه سوسله یېن زوالی
چېچک! سنک بیاض باشکی قوایردم و کوکمه
ایلدیدرم؛ باغین قووک دانا اچمده دوپام
دیه ...

شیمیدی نه اوسان، نه معید، نه ده
ساحلن اړ وار! هرشی، برداها چيچماق
اوزره قایب اولدی. قووک بیه هوا به قازیشدی.
یالکزی، آلبوی قازیشدیردخه، کوزله
برکونک اولو خاطره سیاه باش باشه قالقدیم!

برج انور

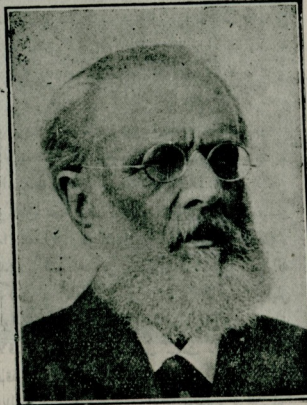
اشدیلار. یعنی آلمی خلقت فدا ایدرکن خلقتی
آلهلشدیردیلر. پوده بر نوع وجودیه دیکلیدی؟..
مدنیت و علملر بکدیگریه معا کس حرکتلرک
مولودی. بر پرده مثبت بر حرکت و جریان
وارسه مطلقا اونک باقی نلرده منق بر جریان و حرکت
موجوددر. ویا موجود اولاجقدر. یکسنی واطراد
آنجاق عدم قانونی در. طبیعتک هیچ بر حالیه امتزاج
ایده مین انسان، فکر عالنده دایمی برقرار سله
محکومدر. کافرله مؤمنلر، هر عصرده بکدیگری
عینی سفتلرله تابع امتشلا در. و بودوام ایدمکدر.
ذاتاً اگر خلقتک مطلق بر مذهبای وارسه بو
نهایت، فکر و حرکت، موجود و معدومده
حصوله کله جک اولان تام بر موازنه حصول
بولاجقدر.

جمیل سنا

موسیقی

یکی موزیقو لوزی بهرماندی

آلمانیا، موزیقو لوزی ساحه سنده فرانسه
یاندیه جدی بر موقع آلهلی چوق اولدی.
دینله ییلرک، فرانسه یکنی بته کارلی، آلمانیا سیه یکنی
موسیقی علمی بولانده آت بشی کیتمکده درلر.
آلمان موسیقی علملرک الکی اشیرانی فرانسه ده
جدیده تعقیب ایدلکده در؛ یکی فرانسه اثرلرکده
مأخذ کتاباتک تدقیق بو خصوصده قطعی قناعت
وردر. اوزونجه بر مدت بو علم حرکتلرک
اورانسانده چالیشوب مستقبلری امله طایفه یق
نه قادر استقلاله ایشدم. بوراده بالخاصه نرم
متواضع موسیقی علملری دوشونبورم: چونکه
موسیقی اېلما و غراشالر ترک آلمانجه سیه ماری
حسیله، الک اسکې فرانسه کتابلرندن آلدقلری

پروفور اشومف

فکرلر، یکی علم جریانلری قازیشنده یک ضعیف
قالوردی. جمله سنی احتیاطله قازیشلماق
مجبوریت واری. ثانیاً، آوروباده کی یکی
یازیلرک اکثرته مقاله لر حالنده مجموعه وغیره لرده
چیقسیده. - مذکور مجموعه لری منتظلاً
تغیبه امکان بولنه مدنیتی اچون - علم ایله
اوغراشانلری اسکې بیلگیلرندن بر درلو اوزرا -
قلاشه مامق مجبوریتده بیراقفده در. علمده
بیطرفانه و اصول دائره سنده چالیشمه سنی
یلمه یشمز ایسه آیری بر ضعیف در ..

موزیقو لوزی ساحه سنده کی تدقیقلرک
نیجه لرې بر مقاله ده خلاصه ایتمک امکان بوقدر.
آنجاق اسکې ایله یکی بیلگیلر آراسنده قیسه بر
زمان ظرفنده نه پوک اوچوروملر آچیلدیغنی
کوسترش اولق اوزره اله آلدیغنی آشاغکی
بر ایکی مثال، چه یرک سسلر خنده کی

کوچوک تفرقه مینه علمی بر تمه وظیفه سیده
کوره چکلدر.

ازجه، چه یرک سسلرک تکوننده عجا
دماغز، غص و غمز، ویا روسی قایلر یزدن
هانکسی ونه قونده عامل اولمدر؟ ایسته،
موسیقی متفکرلرک فاضله اوغراشدران فلسفی
موضوعلردن بری بودر ..

هلمهولک فیزیولوژی نظره لرندن بحث
ایتمکده. سوله مک بیه حاجت بوقدرک،
بوفرضیه تک تاریخی اونک باشلا ساز. چونکه،
عضوی آکلامدن رو بیه انتقال هانکی ساحه ده
ممکن اوله یلمشدر؟ هنر ۱۶۹۷ تاریخنده
فرانسز آفوستیق عالی (صوور)، هرمدانک
داخلی قولاندکی حلزون غشاسنی خصوصی بر
قسمی صارصدیغنی و بصارصیتی تک «باشقا باشقا
لیفلر واسطه سیه دماغده باشقا باشقا حرکتلر
حاصل ایدمک بوندن روجه ایجه و قایلن صدا
احتیاسلری حاصل اولدیغنی» فرض ایتمدی؛
قولاغک مختلف صدالری بوسایده فرق ایدنکی
آکلاسیق ایسته مشدی. ایطالیان فیزیولوژی عالی
(مارک دو فورتی) ایسه، داخلی قولاق اچمده
غایت صاعلام و اغنا قایلیتی حائر لیفلر حالنده
اوزانان تقریباً ۳۰۰۰ قادر عصب حزمه سی
بولدیغنی صاعشدی: ایسته بو حزمه لر (قورق
لیفلری) آدنی آلدی. اون سکزنجی عصرک
فیزیولوژی علملری و احتیاسی فیلسوفلری لنده
کیشیلن بوفرضیه، هلمهولکده الک قوتی
طرفه دارانی بولدی: هلمهولک، صدالر آراسنده کی
ریاضی و آفوستیق بعضی انتظاملرله قولاغک
قورق حزمه لرې تربیانی آراسنده مناسبت
بولدیغنی، بالنتیجه مذکور انتظاملرله معادل
صد لر خارجنده بو تون صدالرک غریبیبی و فاصو
اولدیغنی ادعا ایشدی. بوفرضیه بوتون آوروباده
یایلدی. ازجه (بلازدرنا) دیورک: «معتدل
مسطر اساسی اوزرنیه مؤسس موسیقی، ناغام،
حساسیتک و موسیقی قائلر ترک یک چوق دوندنه
بر موسیقی اوله رق تانی ایدلر در. اگر بوموسیقی
کوزلرک ایدیدور و کوزلرک بویورسقی بو
سادجه قولاغرک چوقوقدن بری بالانترام
بوزولش اولماسندن در.» [بلازدرنا و هلمهولک،
صدا و موسیقی، ایکینجی طبع، ص ۱۲۰ ..
پوارک ایطالیانجه سی ۱۸۷۵ ده، فرانسه جی سی
۱۸۷۶ ده چیقدی، دیگر لسانلارده ترجمه
ایدلر.] پیه ترو بلازدرنا، طبیعی غامک آتشی
برمداف، و موسیقیتک برکون «اعتدال» اصولی
بیراقفنه قانع ایدی ... «آ. لوغل» ده
دیورک، «قولاق آنجاق کندی طبیعی حاسیتک
بر قسمی فدا ایتک مقلانده اعتدالک تقریبی
ادامه لر نه ایشمدر.» (سن، قولاق و موسیقی:
ص ۱۵۴) الخ ..

بر اسقاله كك كنيش بعدلندن باشلاهرق زمانه
ديا تونيك صرمك داهار دار بعدلر نه دوغرمي
تكمال ايتشد ؟ والاچك ، طاش دورنه عايد
آلتل اوززنده بزم طيبي برده صيره كك تامنه
ويا بر قسمنه مقابل كن سسلر بولونديني واقه سندن ،
ويرچوق ابتدائي قوملك آوروپا بعدلندن داهار
دار بعدلر قولاندقلى بليكسندن فوت آلهرق ،
دار بعدلر مسطرلك وعلى اخصوص طيبي (ديا تونيك)
صيره كك تقدمني قبول ايتكدهدر ...

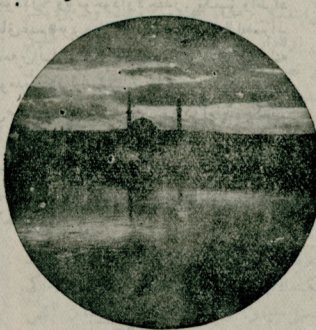
خلاصه ، ملكم زنده آلان جارى كار قدیم
ذهنيتره رغماً ، عصرمن متفكرلر نيك
مسكلر نيك كنوني منحصراً عمل بوللر د آرادقلى ؟
عرق ، ملي تايلرلك مداخله سنى قاله بيله
آلماقلى آ كاپوزر ..

صدا قراتلرلى ايضاح بولنده ايلرى سورولن
فكرلرى ايسه بوايه ايضاحه امكان بو قدر .
(قونوان) و (ديونان) حقيقتلر نيك وجودى
سني نهدر ؟ هلهوچك فرضيه لرى نهدن
سقوط ايتدى ؟ روحياتك بو مسئله لرى ايضاح
بولنده كى خدمتي نهدر اولمده ؟ صوك يارم عصر
ظرفنده ، يعنى (اوغوست فوت) دن برى
قطي استقلالي قازانارق مه تافيزيقدن آيريلان
«روحيات» بولنده كى حقيقتلر ك تورونده باشليجه
رولى اويانايني ايجون ، اطرافى فلسفه معلوماينه
صاحب اولادن مذكور استقلاملرلك جوابلرلى
آكلامه امكان بو قدر . لوتزه ، فهنر ،
اشتومف كى عايرلك «موسيقى روحيات»
ساحه سنده چوق اساسلى نظيرلر وضع ايده بيلمش
اوللارلى ، آنتيچ علم وفلسفه ده كى تفردلى
ساحه سنده ديكلمى در ... ؟

بناء عليه ، موسيقى ايله علمدا و غراشانلر نيك ،
بوتون بو تدقيقلردن خبردار اولادن ، والاسكى
ماخذلره كوه نهرك ، صحتي مشكوك شو ويا
بواجمهادى كنجلك آراسنده ياتاملرلى لومنى
خاطر لائق برونلپه در ..

باقر كوى : ۲۰ حىزان ۱۹۲۷ مىخال زاده

محمد راعب

ناصل تكمال ايندكارلى آواركن : به لر آراسنده كى
فرقرى ثبوت فكر نيك ابتدائي انسانلر طرفندن
اشارت مقصديه هب بر دن چيقاريلان ندا
ونهر لردن متوله سس فرقرينه دقت ايندك
نيجه سنده خاطر كك بيله چكى و خاصه دوشونمدر .
ناك سس (unisson) لرك تخيل بيله فكرى
خاطره كتيه بيلردى ، ديمشدر . سسلرلك
هرآن كوزه چاريان برده وسعتلر دى نظر -
دقته آلتيره نغمه صره سسك طاسلافى وجوده
كتيه بيله چك ايلك عصرلر اله كچيرلش اولور .
اونه سنى ، يعنى موسيقى حسدك انكشافى
بوميانده طلت حسدك نشووناسى ، سازلرلك
اعمال طرزي حل ايتشد . اوروپا مللر نيك
خلق موسيقيارلى بوجهي بوكوند تا كيد
ايدلر . اسويچر د اعايلر نيك ترقيلرلى ، آلپلر ده
قولاليلان مشهور بوزنك طيبي اسقاله سنده
خاص «مترايد درنى» يعنى بوكونه قادار
صافلامشيلردر ... فى الحقيقه ، هيچ آراسى
كسيله دن - يعنى قابديرمه صورتيه - ايوب
چيقايلان برسسك ، يونواى اورنا سنده كندى
كنديه بعضى دوراق نقطه لرى تعين ايده بيلمه سنده
امكان واردى . نته كم ، شياى آسريقا هندلرلى
يك آرز موسيقى آلتلر نه مالك اولالرينه ،
و موجودلر كه پك ابتدائي شيلر اولماسته رغماً ،
تولدنده صوتى موسيقى صوك درجه ده ايلر لمش در .
بر اسقاله كك موجود بندن عجمه هنوز امكان
بولنايان عصرلردن اولكى زمانلر ده بيله مقبول
صدا بعدلر قولاليلدني انكار ايده لمش .
كندى كنديه بر چوق موسيقيلر ميدانه
كلكدن ، كاييچى كوزل بر طاقم شرقيلر
وهوالر چيقدن ، وجمه سنى اوزون زمان
قولاقن قولاغه دولاشوب نهايت مثبت بر حال
آلدنن سوكرادر كك ، نظرياتيچلر تركيزلر نه كى
صدالرى تصفيه ، و بوسدالرك نه بولده قولاليله .

بيله چكركن قانونلرلى جم و تدوينه باشلاديلر .
«اسيه كولاسيونلر» ده ، ايشته بو نظرياتچيلق
عصرلر نه ، نظريه چيلر دن بر طاقلر نيك حقيقت
ايله هيچ بر علاقه سنى اولايان مفرط اولولر
بوللارلى نيجه سنده ميدانه كلى ..

(واللاجه) ايسه ، نوايشده آلتلر لك
نفوذلى موقع وقيعت ورمشدر . طيبي پردلر
صرمسك ايلك درت اقمه سنى حاوى طاش
دورنه عايد قدیم دودوكارى ، تام بر طيبي
برده صره سنى چيقاران طوبنج دورنه عايد مصر
يلرلى ، الخ ، خاطر لاتير . علملرلك تكلماني
مهاهده واولو آلتلر نيك تكلماني اداره ايديشى
ككى ، صنعتلرلك تكلماني ده اجرا طرزلر نيك تكلمانه
شدله مروبوندر ... آلتلر ايلك دليك وتل
توزيبي تجربلرلى احتال راست كك باييلوردى .
قط ، آرز زمان ظرفنده انتخاب تايل و تجربلرلى
باش كوستردى . عجبا ، مسطر ، بش سسلى

فه تيسك مه تافيزيچر فياسوفرك طرفى الزامه
فيزيولوژى عالرينه عايدار اولوشندن بحث ايتشدك .
قطلر جه برده عصر دن برى بوفرضيه لرك ايكيسه ده
عربك علم عالمى تعطين ايده من اولمدهدر . قومبار -
يوك «موسيقى» قانونلرلى و تكلماني «۱۹۰۷»
ص ۲۲۳ - ۲۲۴) آثرى اوقوتجه بواختلافك
اساسلر اوركره بيلير . بالذات قومبار يو ، فيزيو -
لوژى طرفلر لرينه عايدار دى . صوك زمانلر ده
فرانسه ده دوقور ماراوك قولاق اورونده ايدينى
تجربلر ، هلهوچك قورنى ليلرى اساسته سندن
فرضيه لرى كتاباً نقض ايتش ، سمع فعلنى بوسيونون
باشقا بولار ده آرائى عبور بونى اورنايه چيقارمدر .
برده لرك تفرق و تميزى كييفيتك زكا ، اعتياد
ككى (روحيات) بختلر بيله علاقه دارانى عموميتله
قبول ايدلشدر . قورنى ليلر نيك حقيقتى وظيفه سنى
ميسلر عايله قاروشمدر [بوخصوصه كى ايلك
پيكليار ، ميشله برونه ك آلتى آق قادار اول
چقان «موسيقى لغتى» نده وارد ..] بالنتيجه ،
برده مسلكلر نيك ، عضويت ويا روچوزك آوزولرينه
كورده دكلى ، (مستقلا) تأسيس ايندكارى
قراى و بولمدر .

صوك سندنلر ظرفنده آلتاينه بايلان
«مقاييسلى موزيقولوژى Vergleichenden Musikwissenschaft» تدقيقلر نيجه سنده
مختلف خطلر لك سكتنه سنجبه - عرق ومات
مقومبار بيله هيچ بر علاقه سنى بولناقم شرطيله -
يك مختلف برده مسلكلر قولاليلدني ،
و بوسلكلرلك آفوستيچ ورياضى انتظاملرله هيچ
بر علاقه سنى بولمدينى آكلاشيلمى ده ، بو نقطه
نظره فوت ورمشدر . مثلا ، سيامده مساوات
اساسى اوززيره آقورد ايدلش بى درجه لى
بربرده مسلكى ، ژاواده ايله نه مساوات اساسته
كورده آقوردل بى درجه لى بر برده مسلكى
قولاليلدني ، بى موسيقيشاسلر تزدن كى
تحقيقلر وديكر فنى تجربلر نيجه سنده قطلى
صورته آكلاشيدلشدر [۱].

بويلكلر نيجه سنده موسيقيك منشالرى
حفندكى فلسفه لر اسسكيه بنسبله خيلى وضوح
كسب ايتدى . ۱۹۱۱ ده (فانل اشتومف)
«موسيقيك منشالرى» سر لوجه لى بر كتاب
يازدى كى ، اهميتى اعتباريله (ريخارد واللاجه) ك
عنى موضوع حفنده ۱۹۰۳ ده چيقاردني كتابه
پك چوق فائقدر [۲]. اشتومف ، برده مسلكلر نيك

[۱] مقاييسلى موزيقولوژى تدقيقلر ايله
تيز ايدن تاليس ، لاند ، اشتومف ، آبراهام ،
هورن بوستل كى عايرلك بو جهتلرلى مدال
بعضى مهم يازلرلى اخيرا طوبلو برجه هالنده
تكرار طبع ايدلشدر . ايشته سر لوجه سنى :

Stumpf und Hornbostel, Abhandlungen zur vergleichenden Musikwissenschaft, 1922.

[۲] K. Stumpf, Die Anfänge der Musik, 1911.

Rich. Wailaschek, Die Anfänge der Tonkunst, 1903.